

Etický kodex

Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i.

Preambule

Účelem Etického kodexu (dále Kodex) Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i. (dále Instituce) je stanovit principy a pravidla etického jednání zaměstnanců vně Instituce i vůči sobě navzájem. Účelem je zakotvit důležité zásady profesionálního postupu, posílit profesní identitu a odpovědnost zaměstnanců a nastavit normy sloužící k etickému chování osob i normy vědecké práce plně respektující Evropskou chartu pro výzkumné pracovníky.

Pro účely Kodexu je použita mezinárodně uznávaná definice výzkumného pracovníka¹. Výzkumní pracovníci jsou charakterizováni jako specialisté, kteří jsou zapojeni do koncepce výzkumu nebo vytvoření nových znalostí, produktů, postupů, metod a systémů a do řízení dotčených projektů bez ohledu na stupeň jejich kariéry a jejich zařazení.

Každý zaměstnanec je povinen při rozhodování dodržovat a ctít zákonnost všech postupů a rovný přístup ke všem fyzickým i právnickým osobám. Navíc však také ctí mravní principy a zásady, dodržuje tento Kodex a základní pravidla slušného chování.

Dodržování principů etického chování a mravních standardů, poctivosti a čestnosti ve výzkumu činí práci v Instituci více tvůrčí a produktivnější.

Vedení Instituce přispívá k uplatňování těchto zásad vytvářením vhodného prostředí a zachováním rovného přístupu k zaměstnancům s důrazem na hodnocení podle vykonané práce.

I. Obecné zásady

Zaměstnanec Instituce:

- a) se ve své práci řídí základními lidskými mravními principy a zásadami uvedenými v tomto Kodexu;
- b) nepřipustí, aby došlo ke střetu zájmu vyplývajícího z jeho pracovních povinností na pracovišti Instituce a s ním související činnosti s jeho soukromým zájmem;

¹Frascati Manuál: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development, OECD, 2002

- c) neobhajuje a nekryje chování, které je v rozporu se zásadami uvedenými v tomto Kodexu, a to ani poukazováním na nutnou poslušnost či loajalitu;
- d) vyžaduje od svých spolupracovníků etické chování, které je v souladu se zásadami uvedenými v tomto Kodexu;
- e) považuje vědu a výzkum za integrální součást kultury a základ inovací a hájí je proti jejich možnému zpochybňování;
- f) rozšiřuje a prohlubuje své znalosti a usiluje o zlepšení svých odborných schopností;
- g) zachovává kritický postoj k vlastním poznatkům a je přístupný diskusi a věcným argumentům spolupracovníků;
- h) vystupuje proti neetickému a nevhodnému užití vědeckých poznatků;
- i) obhajuje svobodu vědeckého myšlení, vyjadřování, výměny názorů a informací;
- j) odmítá užívání nevědeckých přístupů a rasistických, náboženských, nacionalistických a politických hledisek ve vědě;
- k) dodržuje principy nestrannosti a nezávislosti na ideologických a politických tlacích a na zájmech nátlakových skupin;
- l) uznává a sám ve vědecké obci šíří zásady spolehlivé, důvěryhodné vědecké práce a odmítá jakoukoliv vědeckou nepoctivost a porušení zásad uvedených v tomto Kodexu;
- m) neváhá oznámit příslušným autoritám prohrašky proti etice ve výzkumné práci, pokud o nich má vědomost;
- n) vyhýbá se jednání, které by mohlo poškodit dobré jméno Instituce;
- o) odmítá diskriminaci na základě rasy, ideologie pohlaví, věku, etnického, národního nebo sociálního původu, náboženství nebo víry, sexuální orientace, jazyka, zdravotního postižení, politických názorů, sociálních a ekonomických podmínek. Dodržuje princip rovného přístupu a rovných příležitostí. Odmítá jakoukoliv formu sexuálního obtěžování.

II. Zásady výzkumné práce

Výzkumný pracovník:

- a) provádí výzkum tak, aby neohrozil společnost, životní prostředí ani kulturní hodnoty;
- b) odpovídá za přesnost a objektivitu jím prováděného výzkumu a uvědomuje si meze použitých metod zkoumání;

- c) po zveřejnění uchovává primární data a dokumentaci všech významných výsledků po dobu obvyklou v příslušné disciplíně, pokud tomu nebrání jiné závazky či předpisy;
- d) při získávání, výběru a hodnocení dat vychází z obecných zásad (čl. I) při respektování specifik své disciplíny;
- e) zaměřuje svůj výzkum na rozšíření hranic vědeckého poznání a dbá, aby jeho výsledky byly prakticky využitelné a sloužily ku prospěchu společnosti;
- f) při zveřejňování poznatků a výsledků k určitému problému odpovídá za jejich úplnost a ověřitelnost a nezkresleně je interpretuje;
- g) odpovídá za účelné a efektivní využívání prostředků na výzkum a neduplikuje výzkum provedený jinde, pokud to není potřebné k ověření, doplnění či porovnání výsledků;
- h) předává výsledky svého výzkumu nepodléhající utajení odborné veřejnosti a širokou veřejnost s nimi uvážlivě seznamuje až po jejich zveřejnění v odborném tisku.

III.

Zásady zveřejňování poznatků a výsledků

Výzkumný pracovník:

- a) může být uveden jako autor nebo spoluautor publikace, pokud tvůrčím způsobem přispěje k jejímu vzniku²;
- b) v publikaci uznává vědecký přínos spolupracovníků ke zkoumanému problému, na který přímo navazuje, a při citaci poznatků jiných autorů uvádí zřetelný odkaz na příslušný zdroj; při každém citování jiných autorů uvede odkaz na informační zdroj, přitom při shrnutí poznatků jiného autora vyjádří původní myšlenky v dobré víře a bez vědomého zkreslení;
- c) cituje i podstatné práce, které nejsou v souladu s jeho vlastními výsledky a závěry;

² *Autorství nebo spoluautorství publikace náleží výzkumnému pracovníkovi, který splnil alespoň jednu z uvedených podmínek:*

a) napsal část rukopisu,

b) podstatně a profesionálně sám nebo v řešitelském týmu přispěl duševní činností k tvůrčímu procesu vedoucímu k výslednému dílu anebo ke zveřejnění výsledků činnosti v monografii, odborném periodiku, sborníku nebo prostřednictvím jiného média,

c) vytvořil návrh strategie výzkumu nebo získal a určil data, z nichž výzkum zásadním způsobem vychází, a tak rozhodující měrou přispěl k dosažení publikovaných výsledků tohoto výzkumu,

d) spojil ve vyšší celek různá teoretická východiska a tím podstatně ovlivnil kvalitu publikovaných výsledků výzkumu,

e) vypracoval koncepční model, navrhl hodnocení, podílel se na analýze dat nebo interpretaci výsledků, které podstatným způsobem přispěly k vědecké hodnotě publikace

Zdroj: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/eticky-ramec-vyzkumu-1>

- d) objeví-li ve svých publikovaných údajích významnou chybu, podnikne odpovídající kroky, např. dá vytisknout errata nebo jinou opravu;
- e) nedělí zbytečně výsledky a poznatky do více publikací, aby si uměle zvýšil počet prací;
- f) nepublikuje eticky sporným způsobem;
- g) publikuje s cílem předat výsledky a poznatky odborné veřejnosti, ne pouze za účelem vykázaní prací jako vědeckých výstupů.

IV.

Zásady chování ke spolupracovníkům a studentům na všech stupních řízení

Nadřízený pracovník:

- a) přednostně využívá jiných než autokratických metod řízení;
- b) hodnotí své podřízené výhradně na základě jejich pracovního výkonu a kvality odvedené práce;
- c) nediskriminuje podřízené na základě odlišností vyjmenovaných v čl. I bod o);
- d) předává slovem i osobním příkladem své znalosti, dovednosti a zásady dobrého chování ve vědě spolupracovníkům a studentům;
- e) přijímá spolupracovníky a studenty do výzkumu na základě objektivního ohodnocení jejich intelektuálních, etických a osobnostních charakteristik;
- f) při rozhodování o podřízeném nepreferuje osobní či skupinové zájmy ani se nenechává ovlivnit pozitivními či negativními vztahy ke konkrétním osobám;
- g) podporuje kvalifikační růst podřízených pracovníků a studentů, jejich badatelskou a publikační aktivitu a mezinárodní kontakty a uvádí je mezi autory výsledku, pokud k jeho vzniku tvořivě přispěli (viz čl. III. a);
- h) posuzuje spolupracovníky a studenty na základě dosažených výsledků a chová se k nim spravedlivě;
- i) věnuje se výuce studentů, rozvíjí jejich nezávislé kritické myšlení a zodpovědný přístup k práci a respektuje jejich právo na svobodné vyjádření názorů na výzkum;
- j) vyvozuje důsledky z případného neetického chování svých spolupracovníků;
- k) zdrží se jednání, které by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost jeho rozhodování;
- l) vyslechne podněty každého spolupracovníka ve stejné vážnosti.

V.

Zásady pro posuzovatelskou, hodnotící, oponentskou a expertní činnost

Výzkumný pracovník:

- a) provádí jemu zadanou posuzovatelskou nebo jinou hodnotící činnost osobně;
- b) chrání duševní vlastnictví autorů posuzovaných rukopisů, návrhů projektů a zpráv; nepoužívá údaje obsažené v hodnocených podkladech k jinému účelu než k vypracování odborného posudku a neposkytuje je třetí osobě;
- c) neprodluhuje záměrně hodnocení posuzované práce, aby dosáhl vlastních výhod či výhod pro třetí osobu;
- d) pokud by závěry jím zpracovávaného odborného stanoviska mohly být ovlivněny jeho osobním nebo jiným zájmem, na tuto skutečnost předem jasně upozorní;
- e) expertní stanoviska vyhotovuje zodpovědně a pouze z oblasti svého oboru a nepodléhá případným vnějším tlakům, které by mohly ovlivnit vyznění tohoto stanoviska;
- f) při hodnotitelských a oponentních řízeních vychází z objektivních kritérií, dodržuje pravidla zadavatele a vyžaduje totéž od ostatních účastníků jednání.

VI.

Postup při řešení případů porušování zásad správného chování ve výzkumné práci

Případné porušení zásad správného jednání ve výzkumu se řeší:

- a) přímo na pracovišti Instituce na úrovni její organizační struktury, a to vždy o jeden stupeň vyšším, než ve kterém se neetické chování vyskytlo. K jejich řešení lze na příslušné úrovni ustavovat komise *ad hoc*;
- b) pokud je řešení nad rámec pracoviště Instituce nebo pokud účastníci sporu nejsou spokojeni se závěry přijatými na pracovišti, ředitel přistoupí k projednání podnětu na poradě vedení Instituce;
- c) pokud ani poté nedojde k řešení, ředitel postoupí podnět Etické komisi;
- d) v součinnosti všech zúčastněných stran, při čemž se dbá na nejvyšší možnou ochranu soukromí; závěry řešení musí být oznámeny všem zúčastněným a musí obsahovat opatření vedoucí k nápravě, pokud je zjištěno porušení etiky výzkumné práce;

Případy porušení Kodexu mohou být se zřetelem ke své povaze posouzeny jako porušení pracovních povinností.

VII. Uplatnitelnost a vymahatelnost

- a) Kodex navazuje na základní práva a povinnosti zaměstnanců uvedené v zákoníku práce, rozvedené a specifikované v pracovním řádu Institute; jeho nerespektování bude v určitých případech možné kvalifikovat jako porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci se všemi právními důsledky s tím spojenými;
- b) za jednání neslučitelné se zásadami etického chování ve vědě se považují zejména: podvod, podvrh, plagiátorství, falšování, zkreslování, záměrný klam a odcizení, a to v kterékoliv fázi při procesu vědecko-výzkumné práce od záměru až ke zveřejnění výsledků;
- c) potřeba schválení nových pozorování předvedením opakovatelnosti pokusů nesmí být považováno za plagiátorství, pokud se výslovně uvedou údaje, které mají být potvrzeny.

VIII. Etická komise

- a) k posuzování podnětů ve věci dodržování Kodexu se ustavuje Etická komise;
- b) podrobnosti o Etické komisi, o přijímání podnětů a dalších rozšiřujících náležitostí upravuje Jednací řád Etické komise;
- c) Etická komise po projednání podnětu vydává stanovisko řediteli Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i.

Etický kodex Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i. byl vydán v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 17. srpna 2005 č. 1005 a jeho platnost je ode dne podpisu.

Při vypracování Etického kodexu Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i., byly použity následující materiály:

- Etický rámec výzkumu, usnesení vlády České republiky ze dne 17. srpna 2005 č. 1005, MŠMT ČR
- Etický kodex pro řešitele projektů Grantové agentury České republiky GA ČR, Interní předpis 11/2018/GAČR
- European Science Foundation (ESF), <http://www.esf.org>.
- Commission Recommendation on the European Charter for Researchers and on the Code of Conduct for the Recruitment of Researchers, (2005) 576, European Communities, ISBN 92-894-9311-9
- Evropská charta pro výzkumné pracovníky, 2005/251/ES, Úřední věstník Evropské unie ze dne 22. 3. 2005